

TONKADUR BUGALE TUIREANN

ADDISPLEGET DJWAR
AN IWERZONEG
GANT ROPARZ HEMON
HA MOULET EVIT
GWALARN B. P. 75
BREST, GENVER 1927
KENTA MOULADUR

tonkadur bugale tuireann

L e v r a o u n e g   G w a l a r n

Niv. 3

**TONKADUR
BUGALE
TUIREANN**

danevell iwerzonek

addispleget

gant

Roparz HEMON

ИЯЛАДО

1927

Moulerez, 4. Straed ar Chastell - BREST

L e v r a o u e g G w a l a r n

Niv. 1. — AR ROC'H TOULL, gant J. Kerrien.
(romant)
dre ar post : 5 l. 50

Niv. 2. — WAR VARCH D'AR MOR, gant J. M.
Syngé, trôet diwar ar saozneg gant Y. Drezen.
(pez-c'hoari)
dre ar post : 2 l. 25.

Niv. 3. — TONKADUR BUGALE TUIREANN,
addispleget diwar an iwerzoneg gant Roparz Hemon.
(danevell)
dre ar post : 4 l.

■ ■ ■

Gouennit al levriou-man
digant :
M. l'Administrateur de Gwalarn
Boîte Postale 75. Brest
(C. C. 96-38. Rennes)

■ ■ ■

GWALARN

Kelc'hgelaouenn lennegel trimiziek
Priz ar c'houmanant bloaz: 20 lur.

TAOLENN

	PAJENN
I. Donedigez Lug Hirvrec'h.....	7
II. Torfed Bugale Tuireann.....	10
III. Glac'har Lug Hirvrec'h.....	14
IV. An Daspren.....	16
V. Disparti Bugale Tuireann.....	21
VI. Klask an Tri Aval.....	23
VII. Klask an Houc'hken.....	25
VIII. Klask ar Goaf.....	29
IX. Klask an Daou Varc'h hag ar Charr.....	32
X. Klask ar Seiz Houc'h.....	33
XI. Klask ar Cholen Ki.....	35
XII. Trubarderez Lug Hirvrec'h.....	37
XIII. Klask ar Ber-Rosta.....	40
XIV. An Teir Garm war ar Menez.....	41
XV. Maro Bugale Tuireann.....	43
Notennou.....	45

An danevell-man a zo unan eus an teir danevell anvet : « Tri Glac'har an Danevella ». An darvoudou displeget enni a dremen en amzer ragistorel. Lakaet eo bet e brezoneg diwar al lev : « Oidhe Chloinne Tuireann », embannet gant notennou hag eun droidigez saoznek gant Richard J. Duffy (*Gill and Son, Dublin*, 1901). Berraet eo bet eun tammig, ha n'em eus ket heuliet dalc'hmat an iwerzoneg ger evit ger. — R. H.

I. — DONEDIGEZ LUG HIRVREC'H

Eur roue madelezus, uhelwad, a rene war meuriad an De Danann livet-kaer. Nuada Dourn-Arc'hant, mab Eachtach, mab Eadalam, mab Ordain, mab Allaoi, a oa e ano.

Ha setu: en e amzer ez oa bet lakaet eun truach bras, pounner, gant poblad ar Fomorach war an De Danann: eun truach war al laouer-doaz, eun truach war ar vreo, eun truach war an darou-poba; hag eun onsad aour war fri peb unan eus an De Danann, war menez Uisneach, er c'huz-heol da Teamair. Bep bloaz e kemerent an truach-se. Ha neb a nac'he paea, trouc'het e veze outan e fri.

Eun deiz m'oa het graet eur vodadeg gant roue Iwerzon war menez Balar, anvet hizio Uisneach, n'oant ket bet pell eno pa weljont eun engroez hag eun armead kaer war ar c'hlazenn o vont rag-eeun eus ar reter war-du enno. Edo eur paotr yaouank e penn ar bagad-se, o c'hourc'henn war an holl. Henvel ouz heol ar pardaez oa luc'h e zremm, ma n'hellent ket sellout outan.

Setu piou oa: Lug Hirvrec'h e Daoliou Kadarn, gant strollad marc'heien hud an Douar Gouestlet. Ha setu penaos oa gwisket: dindanan Moue-Dispar,

marc'h Manannan, ken herrek hag avel yen an nevez-amzer, a oa henvel d'ezan mor ha tir, ha n'belle ket beza lazet ar marc'heg a oa war e gein; en-dro d'ezan harnez Manannan, n'helliad beza gouliet na warnan, na dindanan, na drezan; war e vruched hobregon Manannan, gand eur maen kaer, prizius meurbet en adrenv, ha daou en a-raok; ouz e gostez kleiz kleze Manannan, na c'hloazod gantan den a vije beo da c'houde, ha na zic'houined ket war an dachenn-emgann hep ma 'z afe nerz eur vaouez e gwilioud e neb e wele.

Pa zegouezas ar bagad-se dirak roue Iwerzon hag an De Danann, en em saludi a rejont. Berr amzer oant bet eno pa weljont o tont daveto eur vandennad all, kailharek ha divalo, anezi nao navedad a verourien eus ar Fomorach. Dont a raent da c'houlenn an t'quach digant tud Iwerzon.

P'o devoe tizet al lec'h m'edo roue Iwerzon ha strol-lad ar varc'herien hud, e savas ar roue hag an holl De Danann dirazo.

Ma lavaras Lug Hirvrec'h:

— Perak e savit-hu dirag ar vandennad kailharek ha divalo-man, ha ne savit ket dirazomp?

— Ret eo d'imp, eme ar roue. Ma chomfe eur bugel eur miz en hon touez en e goavez dirazo, digarez a-walc'h e ve d'ezo d'hol laza holl gwitibuman.

— Tou i ran, eme Lug, ez eo deut d'in c'hoant d'o laza. E gwirionez, emezan, c'hoant bras d'o laza am eus.

— Fall e ve d'imp kement-se, eme roue Iwerzon. Hor maro hag hon distruj ne ve ken.

— Re bell, eme Lug, oc'h bet mac'het ganto. Hag e savas hag o distrujas, ken na voe lazet eiz

navedad anezo. Evid an navedad diweza, lezet e voe da vont dindan brud ha gwarez roue Iwerzon.

— Ho laza a rafen, eme Lug, nemet gwell eo ganin ez afec'h hoc'h-unan da gas kelou d'ho kenvrôiz, eget va c'hannaded-me, gand aon na ve graet dismegans outo.

Hag e tistrôas an nao-ze da Lochlann, bro ar Fomorach, da zisplega d'ar re-man an degouez penn-da-benn: penaos ez oa deut en Iwerzon eur paotr yaouank neuziet-kaer, ha penaos ez oa bet lazet gantan an holl verourien nemeto.

Ma lavaras roue ar Fomorach:

— Paramantit ho listri hag ho pagou herrek, ha lakait boued ha died enno. It da Iwerzon d'en em ganna gantan. Trouc'hit outan e Benn, ha stagit an enezenn ouz aros ho listri. Ra zeuy an dour a zo endro d'ez i en he lec'h. Lakait hi en hanternoz da Lochlann. Gour eus an De Danann ne zeuy eno d'he c'herc'hat.

Hag i en o raok, war ar mor divent, war an islonk yen burzodus, heb ehan nag astal, betek porz Eas Dara. Eno e touarjont, e kornog bro Connacht, a voe gwastet ha freuzet ganto en he fez.

Edo Lug Hirvrec'h d'an ampoent gant roue Iwerzon e Teamair. Pa glevas ar c'helou ec'h aozas Moue-Disp par etre an noz hag an deiz.

— Ne rôin skoazell ebet d'it, eme roue Iwerzon. Ni n'hon eus ket o lazet.

Sevel a reas Lug war varc'h.

II. — TORFED BUGALE TUREANN

O vont diouz Teamair e welas tri c'hadour armet hag harnezet mat. Unan eus ar gadourien-ze a oa Cian mab Cainte, e dad. Cu ha Ceiteann, breudeur Cian, an daou all.

— Perak out savet ken abred? emezo.

— Abeg am eus, eme Lug. Eman divróidi o paouez dont en Iwerzon, ha bro Connacht en he fez a zo bet gwastet ganto. Pe skoazell a rofec'h d'in?

— Pellaat, emezo, peb a gant kadour diouzit en emgann.

— Eur mat a skoazell eo hennez, emezan. Hogen gwell e ve ganin ez afec'h da zastum strollad ar varc'heien hud en-dro d'in.

Skei a reas Cu ha Ceiteann etrezeg ar c'hereisteiz. Evit Cian, e kemeras penn e hent war-du an hanternoz. O tizout kompezen Muirteimne e verzas tri c'hadour o vont drezi. Ha setu piou oant: tri mab Tuireann, Brian, Iucharba ha Iuchar.

Breman, etre tri mab Cainte ha tri mab Tuireann ez oa droukrans ha kasoni. Ma n'hellent ket degouezout en eil re gand ar re all heb en em ganna. Hag ar re oa ar grenva hepken a helle chom beo da c'houde.

— Ma ve va daou vreur aman, eme Cian, en em

ganna a rafemp gant kalon. Pa n'emaint ket, gwell eo d'in kemer an tec'h.

Hag e welas eur bagad houc'hed tost d'ezan. Dre en em skei gand eur walennig hud e kemeras stumm unan anezo, hag e stagas da houc'hellat evel ar re all.

Neuze e komzas Brian, mab Tuireann.

— Breudeur, emezan, ha merzet hoc'h eus ar c'hadour a oa bremaik o kerzout war ar gompezenn?

— E verzet hon eus, emezo.

— Pe hent en deus kemeret?

— Ne ouzon ket, emezo.

— Arabat d'eoc'h beza ken dievez, eme Brian, ha chom en amzer a vrezel war eur gompezenn hep sellout tro-war-dro. En em skoet en deus gand eur walennig hud, ha kemeret stumm unan eus an houc'hed-hont. Eman breman o houc'hellat gand ar re all. Hag eur mignon d'imp n'eo ket.

— Sed eun darvoud fall, eme e zaou vreur. Unan eus an De Danann eo perc'henn an houc'hed. Ne dalvezfe d'imp da netra o laza holl, peogwir e c'hellef an houc'h drouizel tec'hout en diwez.

— Ne dalvez d'eoc'h da netra, eme Brian, e gwirionez, beza bet kelenet e keoded ar c'heleenna, pa n'oc'h ket evit diforc'h eul loen drouizel diouz eul loen natur.

Hag e skoas e zaou vreur gand eur walennig hud, ma 'z ejont da zaou levran herrek, o harzial ouz an houc'h drouizel gant kounnar.

Ma tec'has an houc'hed all diorstu. Evid an houc'h drouizel, edo o vont etrezeg eur bod, pa strinkas Brian e c'hoaf outan. Mont a reas dre greiz e vruched.

Hag an houc'h da youch'hal, o lavarout:

— N'ez pije ket strinket da c'hoaf ouzin, m'ez pije va anavezet.

— Evel eun den e komzez, e feiz, eme Brian.

— Eun den oun e gwirionez, emezan. Cian mab Cainete ez oun. Ho pet truez ouzin, m'ho ped.

— Truez hor bezo, eme Iucharba ha luchar. Keuz hon eus d'ar pez a zo c'hoarvezet.

— Dre zoueed an aer, eme Brian, toui a ran, ma teufe ar vuhez sez gwech ennout, he lemel a rafen sez gwech diganit.

— Ma! eme Cian, roit d'in eun aotre...

— Graimp, eme Brian.

— Va lezit da gemer va stumm kenta, emezan.

— Graimp. Aesoc'h em eus kavet meur a wech laza eun den eget eun houc'h.

Cian a gemeras e stumm den adarre, hag a lavaras:

— Ho pet truez ouzin breman.

— N'hor bezo ket! eme Brian.

— Ma! Touellet oc'h bet ganin, eme Cian. Ma vijen bet lazet em stumm houc'h, daspren eun houc'h ho pije dleet nemetken. Peogwir e vin lazet em stumm den, daspren eun den ho pezo da baea. Ha biskoaz n'eo bet lazet, ha ne vo biken, eun den a vo bet brasoc'h e daspren eget va hini. Rak an armou ma vin lazet ganto a zezrevello d'am mab petra a zo bet graet d'in.

— N'eo ket gand armou e vi lazet, eme Brian, hogen gand ar mein a zo war c'horre an douar.

Hag e stagjont da strinka mein outan, ken kriz, ken garo, hag en eun doare ken spontus, ma ne chomas eus ar c'hadour nemet eur bernig dister a gig hag a eskern brevet. Hag ar bern-ze a lakajont en douar.

An douar, avat, a nac'has degemer an torfed. Hag e taolas ar c'horf war ar gorre.

Brian a lavaras ez oa ret e lakaat en douar adarre. Lakaat e voe en douar evid an eil gwech. An douar ne zegemeras ket anezan.

C'houec'h gwech diouz renk e lakaas Tuireann ar c'horf maro en douar. Ha c'houec'h gwech an douar e zistaolas. Ar seizvet gwech, avat, an douar e viras.

Hag ez eas kuit bugale Tuireann.

trerez kar gand an De Danann. Pell o devo da c'houz
zanz evit se.

Hag e kanas ar ganenn-man:

— Da fin an dervez doare fall,
Du va dremm ha bras **va c'halon!**

Diskaret Cian e guriou kaer,
Poan ha preder en Iwerzon!

Brevet va galloud ha va nerz,
Bras 'vo daspren gwad ar merzer!

Redek ha kantren hir 'vo ret,
'Tro ar Chornog, 'tro ar Reter!

Ra vezo kleuziet d'it da vez,
Tad, e-lec'h m'out bet dilezet!

Pell er glac'har ha pell er c'heuz,
Douar Iwerzon c'hlas 'vo beuzet!

Lakaet e voe Cian en douar a-nevez, ha savet **ar**
maen-bez, warnan e ano skrivet en ogam.

— Breman, eme Lug d'e ambrougerien, eomp da
Teamair da gaout roue Iwerzon.

III. — GLAC'HAR LUG HIRVREC'H

Evit Lug, goude beza trec'het ar Fomorach en eun
emgann taer ha spontus, ez eas gand ar varc'heien
hud d'al lec'h ma oa aet diouz e dad. Hag ac'hano d'al
lec'h m'en doa kemeret heman stumm eun houc'h o
verzout bugale Tuireann.

Hag e komzas an douar da Lug, o lavarout:

— Bras e voe enkadenn da dad, Lug, pa welas
bugale Tuireann, ma rankas mont en houc'h. Hag e
laza a rejoint goude-ze en e stumm den.

Lug a zisplegas kement-se d'e ambrougerien, hag e
kavas al lec'h m'edo e dad. Lakaat a reas kleuzia an
douar, da welout penaos ez oa marvet. Pa voe tennet
ar c'horf eus ar bez, e voe sellet outan: leun a c'hou-
liou ez oa.

— Eur gwall dorfed, eme Lug, o deus graet bugale
Tuireann.

Hag o pokat teir gwech d'e dad, e lavaras:

— Poan vrás am eus en abeg d'an torfed-se. Ne
glev ken va diskouarn, ha ne wel ket va daoulagad,
ha n'eus ket eur wazienn a zo beo em c'halon, gand
ar c'heuz am eus d'am zad. A Zoue a azeulan, eme-
zan, enkrezet oun, o vez a n'edon ket aman pa voe
graet an torfed-se! Hag eur bras a dorfed e voe: mun-

IV. — AN DASPREN

O veza tizet Teamair ez eas d'azeza el lec'h a enor, e-tal ar roue, a-us d'an holl. Hag o sellout tro-war-dro e welas bugale Tuireann. (Hag ez oa an tri-ze ar re genta e nerz hag e gouziegez, e kened hag e ampartiz, eus an dud a oa eno.)

Neuze e c'houennas Lug ma ve horjellet chadennou-evez al lez. Evel-se e voe graet. Edo an holl o se-laou. Lug a lavaras:

— Davet piou eman trôet hoc'h evez breman, tud De Danann?

— Davedout-te, e gwir, emezo.

— Ma! Petra a rafe peb unan ac'hanoc'h da dud o dije lazet e dad?

Souez vrás a gouezas neuze war an holl.

Roue Iwerzon a respondas:

— Ha lazet eo bet da dad?

— Lazer eo bet, eme Lug, ha ne fazian ket. Hag aman e-barz an ti-man e welan e lazerien. Int a oar gwelloc'h egedoun penaos eo marvet.

Ma lavaras roue Iwerzon:

— N'eo ket en eun dervez e lazfen neb en dije lazet va zad. Eun ezel a ziframmfen dioutan bemdez, ken na varvfen, ma ve em dalc'h.

An holl bennou bras a gomzas evel ar roue, bugale Tuireann evel ar re all.

— Hen diskleria a reont, eme Lug, ar re o deus lazet va zad! Paea a raint d'in an daspres! Gwir eo ne dorrin ket lezenn roue Iwerzon en e di. Na gredent ket, avat, mont er-maez, a-raok beza en em glevet ganin!

— Pa vije bet me va-unan am bije lazet da dad, reiz em bije kavet kaout da baea d'it an daspres, eme roue Iwerzon.

— D'imp-ni e lavar Lug kement-se, a lavaras bugale Tuireann etrezo. Anzavomp hon eus munret e dad, eme Iuchar ha Iucharba.

— Piou 'oar, eme Brian, ha n'eman ket o klask hol lakaat da anzav?

— Ma! eme e vreudeur, paea a raimp an daspres. Anzav breman a vouez uhel petra hon eus graet, peogwir ez out-te an hena.

— Hag e rin, eme Brian.

Hag e lavaras Brian mab Tuireann:

— D'imp e lavarez se, Lug. Ha koulskoude n'hon eus ket lazet da dad. Paea a raimp d'it an daspres evelato, evel m'hor bije graet an torfed.

— Mat eo, eme Lug. Setu aman an daspres a c'houennan. Mar kav d'eoc'h ez eo re vrás, ho pezo distao warnan.

— Komz, emezo.

— Tri aval, eun houc'hken, eur goaf, daou varc'h hag eur c'harr, seiz penn-moc'h, eur c'holen ki, eur ber-rosta, ha teir garm war eur menez. Ha re vrás eo an daspres-ze?

— N'eo ket, eme Brian. Re vihan, ne lavaran ket. Hag eun dro gamm bennak ac'h eus c'hoant da c'hoari

d'imp hep mar. Ne ve ket re, d'hor meno, rei d'it tri c'hant mil aval, kel lies a grec'hin moc'h, kant goaf, kant marc'h, kant penn-moc'h, kant ki, kant ber ha kant garm war eur menez.

— N'eo ket re vihan, eme Lug, an daspren am eus goulennet. Hag e rôan d'eoc'h an De Danann da ouestl e vezin leal en ho kenver da viken. Rôit d'in an hevelep goustel.

Bugale Tuireann a rôas da Lug roue Iwerzon ha pennou-bras an De Danann da ouestl.

— Breman e lavarin d'eoc'h dre ar munud petra eo an daspren.

— Klevout a reomp, emezo.

— Setu, eme Lug:

AN TRI AVAL

— An tri aval am eus goulennet diganeoc'h a zo tri aval eus Liorz Isbernia, e reter ar bed. N'eus ket a avalou bravoc'h war an douar. Ken teo int ha penn eur bugel eur miz. Blaz ar mel a zo ganto, ha liou an aour. Ha ne vihanaont ket, ha debret e vefent da viken. Neb a zebr anezo n'en devo goude na poan na klenved. Neb a strink unan anezo a ra eun taol eus ar c'haera, hag e teu an aval en-dro en e zourn warlerc'h se. Hag evidoc'h da vez a kadarn, mibien Tuireann, ne gav ket d'in ez oc'h evit tapout an avalouze (ha n'eo ket eun druez!). Rak diwallat mat e vezont gand ar re ma 'z int ganto, a zo bet diouganet d'ezo e tenfe tri marc'heg eus kornog Europa da glask laerez an avalou.

AN HOUC'HKEN

An houc'hken am eus goulennet diganeoc'h a zo kroc'h Tuis, roue ar Chres. Ha gantan e c'heller

parea neb a zo bet mac'hagnet pe c'hloazet, ha war e dremenvan e ve, lakaet ne ve ket maro. Pa veze beo an houc'h-se, bep gwech ma treuze eur stêr, e teue an dour da vez a gwin e-pad nao dervez. Ha bep gwech ma teue a-stok ouz eur gouli, e veze pareet ar gouli-ze. Ma lavaras drouized ar Chresianed n'oa ket ar perziou burzudus-se gand an houc'h, hogen gand e groc'h. Kignet e voe, ha miret o deus ar c'hrong'h. Ne gredan ket kennebeut e vo aes e gaout, dre gaer pe dre heg.

AR GOAF

— Ha gouzout a rit pe hini eo ar goaf am eus goulennet diganeoc'h?

— Ne ouzomp ket, emezo.

— Ar goaf kontammet a zo gant Pisear, roue Persia. A bep seurd taoliou kaer a heller da ober gantan. Eur gaoter leun a zour a vez hepred en-dro d'ezan, da virout na ve losket gantan lez ar roue. Ha gwall denn e vo klask e gaout.

AN DAOU VARC'H HAG AR C'HARR

— Ha gouzout a rit pe re eo an daou varc'h hag ar c'harr a garfen da gaout?

— Ne ouzomp ket, emezo.

— Daou varc'h bras, burzudus Dobar, roue Sikilia, emezan. Henvel e vez d'ezo mor ha tir. N'eus kezeg ebet krenvoc'h na herrekoc'h egeto. Kemer a hellfent o neuz hag o stumm kenta, hag i lazet, ma c'hellfed kavout o eskern hag o dastum holl a-gevret. Ha ne gav ket d'in e vo aes d'eoc'h o faka.

AR SEIZ PENN-MOC'H

— Evid ar sez penn-moc'h am eus goulennet, gand Easal, roue ar Peuliou Aour, emaint. Bennoz e c'hel-ler o laza, ha beo e vint c'hoaz antronoz. Ne vo na droug na klenved gand an neb a zebz anezo.

AR C'HOLEN KI

— Ar c'holen ki am eus goulennet a zo gant roue Ioruaid, Failimis. Netra nemet ouz e welout e kouezfe d'an douar holl loened ar bed. Diaes bras e vo e da-pout.

AR BER-ROSTA

— Ar ber-rosta a zo unan eus beriou maouezed Enez Fianchaire.

AN TEIR GARM WAR AR MENEZ

— Ha setu an teir garm am eus goulennet diganeoc'h ober war eur menez: teir garm war menez Miodchaoin, en hanternoz da vro Lochlann. Arabat eo da Miodchaoin ha d'e vugale lezel unan bennak d'ober eur c'harm war o menez. Hag ouspenn, ganto eo bet desavet va zad. Ma teufen-me da bardoni d'eoc'h muntrerez va zad, int da vihana n'her grafent ket. Lakaomp e c'hellot kas ho taol da benn betek neuze: en dro-man, c'houita reot. Setu, eme Lug, an daspres am eus goulennet.

V. — DISPARTI BUGALE TUIREANN

Saouzanet ha dilavar, e chomas bugale Tuireann o klevout se. Hag i da gaout o zad, ha da zisplega d'ezan an dra-ze penn-da-benn.

— Gwasat kelou! eme Tuireann. Hep mar ebet ne gavot nemet ar maro o klask an daspres-ze. Ma! Gwaz a se d'eoc'h! Ha koulskoude e c'hellfec'h dont a-benn eus ho kefridi ma plijfe gant Lug. It d'e gaout, ha goulennit digantan Moue-Dispar Manannan. Nac'h a ray, o lavarout n'hall ket presta eun dra a zo bet prestet d'ezan. Goulennit digantan neuze bag pilprennec Manannan. Houman ho pezo, rak ret eo d'ezan rei kement a c'houlenner digantan, goude beza diarbennet eur goulenn. Ha gwell e vo d'eoc'h kaout ar vag eget ar marc'h.

Mont a reas bugale Tuireann da gaout Lug Hir-vrec'h. Ha neuze ober hervez ali o zad.

Pa zistrojont davet heman gand ar vag, e lavaras outo:

— An traou en deus goulennet Lug diganeoc'h, ezomm en deus anezo evid emgann Mag Tuiread. A gement a zegasot d'ezan, n'eus nemet eun dra a hall dioueri: c'houi hoc'h-unan. Ha laouen e ve ma kouefec'h en diwez.

Neuze e kimiadjont diouz o zad, a voe doaniet hag enkrezet bras goude-ze. Eitne, o c'hoar, a yeas beteg ar porz m'edo ar vag d'o ambroug.

Brian a yeas er vag, hag e lavaras:

— N'eus lec'h aman nemet evid eun den.

Hag e stagas da c'hozmolat ouz ar vag.

— Arabat d'it grozmolat ouz ar vag en doare-ze, va breur karet, eme Eitne. Fall eo an dra ac'h eus graet, laza tud Lug Hirvrec'h. Reiz eo e kouezfe pep droug warnout goude-ze.

Hag e kanas d'he breudeur ar ganenn-man:

— Eun dra fall hoc'h eus graet.

Kadourien hael ha taer,

Laza tad Lug Hirvrec'h.

Eilgeria a rejont:

— Eitne, n'hon tamall ket.

Mervel 'vo gwell ganimp

'Get beva gand ar vez.

Ma respondas outo:

— Klaskit er broiou pell

Inizi bras ar bed.

Em c'halon ez eus doan.

Hag ez eas an tri c'hadour mat-se er vag. Kent pell e steuzias aodou sklaer Iwerzon a-zivar o gwel.

VI. — KLASK AN TRI AVAL

— Dre be hent ez aimp bremen da genta? emezo..

— Da glask an avalou, eme Brian. Goulenet int bet diganimp ar c'henta. Bag Manannan, te hag a zo din-danomp, hor c'has betek Liorz Isbernia!

Ne voe ket dinac'het ar gouleññ-ze gand ar vag. Hag hi en he raok war beg an tonnou kribennet-glas, war-eeun, ken na dizas eun haor hag eun aber en Isbernia.

E-keit ha m'edont o vont di, e c'houennas Brian ouz e vreudeur:

— Penaos e karfec'h mont da Liorz Isbernia? Kadourien a zo ouz he diwall, hag ar roue e-unan en o fenn.

— Petra a rafemp, eme ar vibien all, nemet stourm outo. Mar domp evito, kemer diganto an avalou, pe gouenza. Petra vern? Daoust ha he rankomp ket mer-vil en eul lec'h pe lec'h?

— Gwell e ve, eme Brian, ma ve brudet hon anoiou ha danevellet hor c'hadarnded dre ar bed, pa ne vimp mui, eget ma ve brudet hon diskianterez hag hol laos-kentez. Setu petra a dileomp ober en degouez-man : kemer stumm falchuned nerzus ha mibin meurbet, ha mont etrezeg al liorz-hont. Ar warded eno n'o deus nemet armou skany da strinka ouzimp. Lezit-i

d'o strinka, o teurel evez mat ma tremenfent a-us d'eo'h. P'o devo strinket kement o deus da strinka, diskennit prim war an avalou, ha kemerit peb a aval. Mar gellan e kemerin daou, unan em skilfou hag unan em pigoz.

Meuli a rejont an ali-ze. Brian a stokas outo gand eur walennig-hud, hag ez ejont e falc'huned kaer dispar. Ha da gerc'hat an avalou.

Spurmantet e voe an evned gand ar warded, a youc'h has a bep tu d'ezo, en eur stlepel outo daredou fero, marvus kenan. Edont, avat, war o evez, ha p'o devoe ar warded taolet o armou-dour diweza e tiskenn-jont, hag e kemeras Brian daou aval, ha peb unan eus e vreudeur daou iveau. Hag i kuit, hep gloaz na gouli.

Teir merc'h gwidreüs meurbet a oa gant roue ar vro-ze; hag e kemerjont dioustu stumm tri aerouant skilfek. Setu int war-lerc'h ar falc'huned a-us d'ar mor, o strinka luc'hed a-raok hag a-dreny d'ezo. Gwall losket e voent gand al luc'hed-se.

— Peurlosket e vimp buan, eme bugale Tuireann, mar ne gavomp ket skoazell dioustu.

— Skoazell a roin d'eo'h, eme Brian.

Hag o steki outo gand eur walennig hud, o lakaas da zaou alarc'h, hag en em lakaas d'eun alarc'h all. Eul lamm a rejont er mor. Neuze e tec'has an ère-vent pell diouto. Hag e c'helljont distrei d'o bag.

VII. — KLASK AN HOUC'HKEN

Goude-ze e rejont o meno mont d'ar Chres da c'hounit an houc'hken dre gaer pe dre heg. Hag i en o raok betek tost da lez ar roue.

— Pe neuz a gemerimp bremen? eme Brian.

— Pe neuz a gemerfemp, eme ar vibien all, nemet hon hini?

— Naren, eme Brian. Mont e neuz barzed ha gwaz ed ouziek a Iwerzon, ne lavaran ket. Brasoc'h bri a vo doget d'imp e-touez poblad uhelsperedek ar Chres.

— Tenn e vo d'imp hen ober, emezo, ha ni hep barzoneg. A zo gwasoc'h, heb ijin da sevel unan.

Skoulm a varzed a lakajont koulskoude war o bleo, he neuze skei ouz dor al lez. Ma c'houlennas ar porzier piou oa eno.

— Gouizieien, emezo, deut a Iwerzon gand eur varzoneg evid ar roue.

Ar porzier a yeas da lavarout d'ar roue edo gouizien a Iwerzon dirag an nor.

— Ra zeuint e-barz, eme ar roue. Da glask eur gwarezour ez int deut hep mar ken pell diouz o bro.

Ar roue a lakaas kempenn al lez evito, ma tanvelljent goude n'o doa gwelet lec'h ebet kaeroc'h en o c'hantreadennou. Degemeret e voe bugale Tuireann

e-giz gouzieien, ha rôet e voe d'ezo da zebri ha da eva.
Ma kavas d'ezo n'o doa gwelet e nep lec'h kement
lez, na kel lies a c'hoskor, na bet eun degemer ken
dispar.

Barzed ar roue a savas da gana o c'hanennou d'an
holl. Brian a lavaras neuze d'e vreudeur kana d'o
zro.

— N'hon eus kanenn ebet, emezo. Arabat d'it gou-
lenn diganimp netra nemet an dra m'omp bet bo-
zetz outan: kemer kement a fell d'imp dre nerz hon
daouarn mar domp ar grenva. Mar dint ar grenva,
koueza drezo.

— Diaes eo sevel eur ganenn en doare-ze, eme
Brian.

War se ez eas en e sav, hag e c'houennas evez. Pa
voe an holl o selaou, e kanas:

— A Tuis, ne guzomp ket da vrud,
Evel an dervenn 'us d'ar gwez.
Kroc'hen eun houc'h, hep mar ebet,
'Ve da ganin e gaout da c'hopr.

— Brezel amezeg ouz da skouarn,
Skouarn gaer amezeg enep d'it.
An neb a ro e vad d'eun all,
Paouroc'h a se ne vezoz ket.

— Krogad an avel, tonnou garv,
Eur c'hleze lemm e-pad ar gad.
Kroc'hen eun houc'h, hep mar ebet,
'Ve da ganin e gaout da c'hopr.

— Eur vat a ganenn eo houman, eme ar roue.
Gwasa 'zo, ne veizan netra enni.

— Me a zisklerio d'it, eme Brian:

— A Tuis, ne guzomp ket da vrud,
Evel an dervenn 'us d'ar gwez.

Da lavarout eo, evel ma vez an dervenn a-us da
wez all ar c'hood, ez out-te a-us da roueed all ar bed,
e talvoudegez, en haelded hag e ment.

— Kroc'hen eun houc'h, hep mar ebet,
'Ve da ganin e gaout da c'hopr.

Da lavarout eo, kroc'hen houc'h Tuis hag a zo ga-
nit, a garfen kaout da c'hopr evit va c'hanenn.

— Brezel amezeg ouz da skouarn,
Skouarn gaer amezeg enep d'it.

Da lavarout eo, skouarn-ouz-skouarn e vezimp, pe
enebourien, nemet kaout a rafen an houc'hken diga-
nit dre gaer. Sede ster va c'hanenn, eme Brian mab
Tuireann.

— He meuli a rafen, eme ar roue, pa ne ve ket
meneget va houc'hken ken allies enni. Diskiant oc'h,
gouzieien a Iwerzon, da c'houenn an dra-ze diga-
nin. Ne rofen ket va houc'hken da holl varzed, na da
holl ouzieien, na da holl bennou bras, na da holl
uhelidi ar bed. Rei a rin d'it, teir gwech leun an
houc'hken-ze a aour ruz da c'hopr evit da ganenn.

— Pep madelez d'it, eme Brian. Gouzout a raen
n'oa ket aes ober ar gouleenn-ze. Hogen gouzout a raen
ivez e vefen dic'haouet mat. Ken rankles oun, eve-
lato, ma fell d'in ma vo muzuliet an aour-ze dioustu
dirazoun.

Goskor ha servijerien ar roue a voe kaset da di an
tenzor a-gevret gant bugale Tuireann.

— Leugnit ar c'hrac'henn diou wech evit va breudeur da genta. Neuze muzuilhit mat, rak an drede gwech e vo evidoun, ha me eo am eus graet ar ganenn.

O tegouezout el lec'h-se, avat, e krogas Brian en houc'hken gand e zourn kleiz, hag o tic'houina e gleze gand e zourn dehou, e skôas ouz an den a oa tosta d'ezan, hag e sammas ar c'hrac'henn war e gein. Hag hen er-maez eus al lez gand e vreudeur, o trouc'ha kement hini a gavjont war o hent, ken na chomas uheliad na voe muntrret, na kadour na voe dis-trujet, na brezelour na voe lazet. Ha Brian neuze daved ar roue. Eun emgann taer ha kadarn a voe etrezo. En diwez e kouezas ar roue dre nerz dourn Brian mab Tuireann. Evid an daou vreur all, e kendalc'hjont da skigna an armead a bep tu, hag eul lazadeg dreistlavar a voe. Pa voe peurdrec'het ar Chresianed, ec'h ehanjont, hag e vanjont e-barz al lez tri dervez ha teir nozvez o tiskuiza goude o fennad labour.

VIII. — KLASK AR GOAF

Mat e kavjont neuze mont da glask eun darn all eus an daspres. Hag e c'houlennas e vreudeur ouz Brian da belec'h ez afent da genta.

— Da gaout Pisear, roue Persia, eme Brian, da glask ar goaf.

Pellaat a rejont en o bag diouz aodou gwagennet-glas ar C'hres.

— Gwenn hor bed, emezo, peogwir hon eus bremen an houc'hken hag an avalou.

Hag e tizjont Bro-Bersia en doare-ze.

— Pe neuz a gemerimp da vont d'al lez? eme Brian.

— Pe neuz a gemerfemp, eme an daou all, nemet hon neuz-ni?

— Kemeromp adarre neuz gouizieien, eme Brian, evel m'hon eus graet er C'hres.

— Mat eo, emezo. Rak berz hon eus graet ar wech diweza m'hon eus pleustret war ar varzoniez.

Hag e lakajont skoulm ar varzed war o bleo.

Degemeret mat e voent gand ar roue, ha goude m'o devoe kanet gouizieien ar roue, e savas Brian hag e kanas ar ganenn-man:

— A roue, petra 've d'it eur goaf,

Echu peb emgann ha pep kad.

Ra vezi krenv ha trec'h bepred.

Lazet ra vo an neb a c'hloaz!

— Eur wezenn-ivin 'kreiz eur c'hoad
A vez ar rouet hep nac'h;
Ar maro goude kement gloaz
A vo graet gand ar goaf hep par.

— Mat eo ar ganenn-ze, eme ar rouet, ha kouls-koude ne welan ket perak ez eo meneget va goaf ken alies enni, barzed a Iwerzon.

— Ar goaf-se, eme Brian, a garfen kaout da c'hopr evit va c'hanenn.

— Eur goulenn fall, eme ar rouet, hoc'h eus graet. Brasa gopt a zo bet rôet evid eur ganenn aman eo d'ar barz chom hep bez a lazet.

Pa glevas Brian ar c'homzou-ze, e teuas d'ezan koun eus an aval a oa en e zourn, hag e stlapas anezzan ouz ar rouet, ma 'z eas e empenn en tu all d'e choueg. Hag e tiechouinas Brian e gleze, hag e stagas da laza kement den a oa en-dro d'ezan. Ha ne voe ket lezirek e zaou vreur kennebeut: e harpa a rejont, kadarn ha kalonek, ken na voe lazet holl dud al lez ganto.

Hag e kavjont ar goaf, diindanan eur gaoter leun a zour, da virout na loskfe al lez.

Lavarout a rejont neuze kenetrezo ez oa poent mont da glask muioc'h eus an daspren bras o doa da baea. Hag e chouleñnjont an eil ouz egile dre be hent ez afent.

— Eomp da gaout Dobar, roue Enez Sikilia, eme Brian. Hen eo en deus an daou varc'h hag ar c'harr a fell da Lug kaout diganim.

Hag i mont neuze, o kemer ar goaf, laouen hag entet o c'halon goude an taol-kaer hag al lazadeg o doa graet, betek lez roue Sikilia.

IX. — KLASK AN DAOU VARC'H HAG AR C'HARR

— Dereat e ve d'imp breman, eme Brian, kemer neuz gopridi iwerzonat, ha mont evel mignonned d'ar rouet. En doare-ze e c'hellimp gouzout pelec'h e virer ar c'harr hag ar c'hezeg.

Ar rouet, gant pennou bras uhelidi e bobl, a yeas war arbenn d'ezo, e-kreiz engroeze e sujidi, war ar c'hlaizenn dirag al lez.

Eno e toujont gwazoniez d'ar rouet, a c'houennas outo piou oant, hag a be vro e teuent.

— Gopridi iwerzonat omp, emezo, gopraet gant rouet ar bed.

— Ha karout a rafech'h chom eur pennad ganin? eme ar rouet.

— Karfemp, emezo.

Eur feur hag eun emgleo a rejont gand ar rouet. A-benn diou sizun hag eur miz, e lavaras Brian ouz e vreudeur:

— Fall an emgleo hon eus graet, va breudeur. Ne ouzomp ket muioc'h hizio a-zivoud ar c'hezeg eget en deiz kenta m'omp bet aman.

— Petra 'ta a fell d'it ober? eme e vreudeur.

— Setu, eme Brian: gwiska hon armou stank hag hor c'hlaioiou niverus, ha mont daved ar rouet, ha la-

varout d'ezan e kuitaimp e vro, nemet diskouezet e ve d'imp ar c'hezeg dioustu.

Pa c'houennas ar roue outo perak e teuent en doare-ze:

— Her gouzout a ri, roue meur, eme Brian: gopridi iwerzonat eveldomp a zo boas da veza keneiled-kuzul ar roueed o deus brageriziou hud, hag o alierien e pep bodadeg. Te, avat, n'ec'h eus ket fiziet ennomp. Daou varc'h hag eur c'harr a zo ganit, ar gwella a zo er bed, ha n'hon eus ket c'hoaz o gwelet.

— Eun digarez fall hoc'h eus kemeret da vont kuit, eme ar roue. M'ho piye goulennet em bije diskouezet d'eoc'h va c'hezeg ha va c'harr en deiz kenta. Peogwir e c'houennit breman, o diskouez a rin d'eoc'h. Rak biskoaz n'em eus bet gopridi hag a garen kement, hag a voe kement karet ha c'houi gant holl dud al lez.

Hag e c'hourc'hemennas degas ar c'hezeg sternet ouz ar c'harr.

Edo Brian o sellout gand evez ouz al loened. D'ar mare ma c'hortozed an nebeuta, e lammast er c'harr, e krogas e troad ar blenier, hag e stlapas anezan ouz eur roc'h, ma varvas. Hag e skôas ar roue e-kreiz e vruched, hag hen hag e vreudeur a lazas an holl dud tro-war-dro.

X. — KLASK AR SEIZ HOUCH'

Var-lerc'h se ez ejont da glask ar seiz houch'h en doa goulennet Lug diganto, da lez Asal, roue ar Peulou Aour.

Pa zegouezjont en o bag dirag ar vro, edo ar bobl a-bez oc'h ober ged en o forziou, dre aon rak bugale Tuireann, a oa aet o brud dre ar bed-holl: penaos ez oant bet harluet diouz Iwerzon, ha penaos edont o redek ar bed, o skrapa a bep seurd brageriziou hud.

Asal a yeas beteg an aod, hag e c'houennas outo, gant rebechou bras, ha gwir ez oa o doa lazet roueed ar bed e kement bro ma oant bet.

— Gwir eo, eme Brian.

— Perak hoc'h eus graet kement-se?

— Dre fallentez eun den all, hag e varnadenn direiz, hor redi da ober torfedou dre-holl.

— Ha perak oc'h deut d'ar vro-man?

— Da gerc'hat ar seiz houch'h a zo ganit.

— Penaos e karfec'h o c'haout?

— Ma c'hellomp o c'haout dre gaer, da drugarekaat a raimp. Ma n'hellomp ket, en em ganna a raimp ouzit hag ouz da bobl, ha kemer an houc'hed hevellep tra.

Neuze e c'houennas ar roue ali e bobl. Ha setu a voe divizet: rei an houc'hed dre gaer da vugale Tuireann, a oa bet trec'h dre-holl betek neuze.

Trugarekaat a rejont Asal, souezet kenan o kaout an houc'hed ken aes-se.

Asal o c'hasas gantan d'e lez an noz-se. Rôet e voe d'ezo boued ha died hervez o c'hoant, ha goude-ze gweloue.

Antronoz, pa savjont:

— Da belec'h ez eot breman, bugale Tuireann? eme Asal.

— Da gaout roue Ioruaid, emezo, da glask ar c'holen ki.

— Va lezit da vont ganeoc'h, eme Asal. Dimezet eo roue Ioruaid gant va merc'h, hag e karfen goulen digantan rei d'eo'h ar c'holen ki heb emgann.

— Deus, emezo.

XI. — KLASK AR C'HOLEN KI

Kempennet e voe e lestr d'ar roué. Ne zispleger ket petra a c'hoarvezas ganto beteg aod koant, kaer-dreist Ioruaid. Edo holl armead Ioruaid o tiwall o forzioumor dirazo. Ha garmi a rejont raktal, rak o anavezet o doa.

Asal a zouaras e peoc'h, hag ez eas da gaout e zeunv.

— Petra en deus kaset bugale Tuireann d'ar vroman? eme roue Ioruaid.

— Deut int da glask da goleñ ki, eme Asal.

— Eun dra fall ac'h eus graet o tont ganto, eme ar roue. An doueed n'o deus rôet da zen ebet ar gwir da zont aman da gemer va c'holen ki diganin.

— Seurd traou, eme Asal, ne dlefent ket beza. Peogwir, avat, ez eo bet trec'het ha lazet ganto kel ljes a roueed, gwelloc'h e ve rei d'ezo ar c'holen ki hep kad nag emgann.

Poan gollet e voe da Asal, avat. Dont a reas war e giz etrezek bugale Tuireann, o tegas d'ezo ar c'helouze. Hag i ha kregi en o armou, hag embann brezel a-enep Ioruaid, ha staga da laza ar gadourien tro-war-dro, ken na voe rannet Brian diouz e vreudeur gant tan ar veskadeg. Eun ode a drouc'he Brian e-

touez an enebourien en eur vont war-raok, hag e ti-zas roue Ioruaid e-kreiz ar c'harz-emgann ma edo. Ha tra ma kendalc'he e vreudeur d'ober eun emgann start, gwadek, kontammus, ha da skei krenv ha kallet, ma voe o zaoliou eur vorzoliadeg fero, distrujus, galloudus-dreist, e chadennas Brian roue loruaid, hag e zegasas da Asal.

— Sede da vab-kaer, emezan. Toui a ran e ve bet aescoc'h d'in e laza teir gwech eget e gas ganin en doare-ze.

Hag an dra-man c'hoaz: rôet e voe ar c'holen ki da yugale Tuireann, a lezas ar roue da vont. Skoulmet e voe ar peoc'h etrezo. Hag e kimiadjont laouen diouz Asal.

XII. — TRUBARDEREZ LUG HIRVREC'H

Breman, a-zivout Lug Hirvrec'h:

Diskuilhet e voe d'ezan penaos o doa bugale Tuireann gounezet kement tra en doa ezomm evit kad Mag Tuiread. Ma lakaas hud drouizel warno, en doare ma 'z eas er-maez eus o envor hag o c'houn petra o doa c'hoaz da zegas d'ezan. Hag e rôas d'ezo ouspenn eur c'hoant bras distrei da Iwerzon.

Edo Lug neuze en eur vodadeg dalc'het gant roue Iwerzon e Beinn Eadair. Hag evel m'o doa douaret bugale Tuireann e Ti-meur ar Boinn, e tilezas ar vodadeg e kuz da vont da Catair Crobbang, anvet Teamair, hag e prennas doriou Teamair war e lerc'h, hag e wiskas harnez hag uhelwisk Manannan: hobregon gresian Manannan, mantell merc'h Fleideas, hag e armou kadarn.

Dont a reas bugale Tuireann el lec'h m'edo roue Iwerzon, ha degemeret mat e voent gantan, ha gand an De Danann ives. Ha kavet o doa an daspren, a c'houlennas ar roue.

— Eman ganimp, emezo. Pelec'h eman Lug, ma c'helliimp e rei d'ezan?

— Edo aman bremaik, eme ar roue.

Klasket e voe dre-holl er vodadeg, ha ne voe ket kavet.

— Me a oar pelec'h eman, eme Brian. Diskuilhet eo bet d'ezan edomp en Iwerzon, hag an traou !al-voudek-man ganimp, hag aet eo da Teamir evit mi-rout n'e welfemp.

Kannaded a voe kaset davet Lug neuze. Sed a res-pontas: na zeufe ket, hogen bugale Tuireann da rei an daspres d'ar roue.

A voe graet. Pa voe an daspres gand ar roue, e teuas Lug war ar c'hlazenn. Hag e lavaras:

— Biskoaz n'eo bet lazet, ha ne vo lazet biken den na zegas nemet eun darn eus an daspres a zo bet goulenet digantan. Hogen ne dle ket koulskoude an-kounac'haat ar pez a chom da zegas. Pelec'h eman ar ber-rosa, hag an teir garm war ar menez?

Pa glevas bugale Tuireann, e voent sebezet ha saouzanet, hag o kuitaat ar vodadeg ez ejont da di o zad da zisplega d'ezan an degouez, ha penaos ez oant bet touellet gant Lug Hirvrec'h.

Anken hag enkrez a gouezas neuze war ene Tuireann. An novez-se a dremenjont kevret. Antronoaz ez eas Eitne, merc'h Tuireann, da ambroug he breudeur beleg o listri. Hag e krogas ar plac'h-se da ouela gand ar glac'har ha da lenva. Hag e kanas ar ganenn-man:

— Sionaz d'it, Brian, va ene,
Pa rankez monet diouz Teamair,
Goude meur a boan hag a zoan,
Monet a garfen war da heul.

— Eoged Jintrus ar Boinn bouzar,
Eoged mibin red al Life,
Peogwir n'hellan ket ho mirout,
Poan a ra d'in monet diouzoc'h.

— A varc'heien Tonn Tuaid!
A gendalc'husa tud er gad!
Mar teuit en-dro, 'vel ma c'chedan,
Gwasat dervez d'hoc'h enebour!

— Neizeur oc'h bet e Beinn Eadair,
Ha kresket hoc'h eus c'hoaz hon doan,
Strafuilhet-holl eo va spered,
Er beure-man ken trist ha yen.

— Pebez truez, harluet oc'h
Diouz Taillte he glazennou ec'hon,
Harluet diouz Uisneach Mide
O! pebez truez, breudeur ger!

XIII. — KLASK AR BER-ROSTA

War-lerc'h se ez ejont kuit war ar mor krozus. Hag eur palevarz eus eur bloavez e kantrejont hep klevout netra diwar-benn an enezenn m'edo ar ber-rosa. Neuze e wiskas Brian e zilhad-mor. E dog gwer treuzwelus a lakaas war e benn, hag e lammas e-barz an dour. Diou sizunvez e chomas, war a laverer, o klask e strad ar mor Enez Fianchaire. He c'ha-vout a reas en diwez.

O tizout al lez, ne gavas eno nemet eur bagad merc'het o wriat hag o'ch ober brouderez. Hag e-mesk traou all a oa ganto, edo ar ber.

Raktal e krogas Brian ennan, ha karet en dije e gas gantan beteg an nor: ma tirollas ar merc'het da c'hoarzin.

— Taer an dra, emezo, ac'h eus lakaet da zourn d'ober. Rak ma vefe da zaou vreur ganit, ar wana eus ar c'hat hanter-kant maouez a zo aman ne lezfe ket ar ber da vont ganit. O vezza, avat, m'out kadarn, ha kalonek ha dizaoñ, kemer anezan, daoust m'ec'h eus klasket e gemer en desped d'imp.

Brian a gimiadas diouto hag a yeas d'al lec'h m'edo e zaou vreur er vag ouz e c'hortoz. Ha laouen meurbet e voent ouz e welout o tont daveto war bronnou gwenn an tonnou.

XIV. — AN TEIR GARM WAR AR MENEZ

Loc'ha a rejont neuze da vont war-du menez Miodchaoïn. Edo Miodchaoïn, diwaller ar menez, war c'ched anezo. Ma sailhas Brian warnan. En em gamma a rejont evel daou leon kounnaret, pe daou arz o'ch en em zrailha kenetrezo, ken na gouezas Miodchaoïn er gad.

Neuze e teuas tri mab Miodchaoïn da stourm gant tri mab Tuireann. Ha neb en deus ergerzet ar bed holl, betek bro Isbernias er Sav-heol, da welout emgannou bras, a dalvezze d'ezan ar boan gwelout an emgann-man, ken pounner ez oa an taoliou, ken kadtarn ar stourmerien, ha ken nerzus o spred. Setu anoiou mibien Miodchaoïn: Corc, ha Conn, hag Aod. O zri goaf a lakajont a-dreuz korfou bugale Tuireann, a lakeas o zri goaf d'o zro a-dreuz korfou bugale Miodchaoïn. Ma tremenas ar re-man.

Neuze e c'houlenñas Brian ouz e vreudeur:

— Penaos emaoch-hu, breudeur?

— Maro omp, emezo.

— Savit, emezan. Merzout a ran ar maro spontus o tont. Greomp ar garmou war ar menez.

— N'hellomp ket, emezo.

Hogen sevel a eure Brian, ha kregi en e vreudeur, en eil gand e zourn dehou, en egile gand e zourn

kleiz, hag int o-zri o skuilha o gwad a-builh, ken n'o devoe graet o garmou. Neuze Brian a gasas e vreudeur beteg al lestr. Ha pell amzer e voent o treuzi ar mor.

En diwez, unan anezo a lavaras:

— Me a wel Beinn Eadair ha lez Tuireann ha Teamair ar Rouaned.

— A Brian, eme neuze e vreudeur, say hor pennou war da vruched, ma welimp Iwerzon. Ha goudeze, ar maro pe ar vuhez, petra vern?

Hag e kanjont ar ganenn-man:

— Hor pennou war da vruched,
Mab hael Tuireann, ruz e armou,
Kantol lintrus a gadarned,
Ma welimp douar Iwerzon c'hlas!

— Dalc'h war da vruched ha da skoaz,
Ar pennou-ze, brezelour mat,
Ma c'hellimp gwellout diouz ar mor,
Uisneach, ha Tailltean, ha Teamair!

— At Cliat ha palez flour ar Brug,
Freamain, ha Tlactga 'tal Teamair,
Kompezenn Mead, kompezenn Breag,
Ha runiou Tailltean, garv o fenn.

— Ma welimp Beann Eadair a-bell,
Ha lez Tuireann en hanternoz.
Ha deut mat 'vo d'imp ar maro,
Hag hen poanius, hag hen kriz!

Neuze e touarjont e Beann Eadair, hag ez ejont da lez Tuireann.

XV. — MARO BUGALE TUIREANN

Brian a lavaras ouz e dad:

— Kae, tad karet, da Teamair, da rei da Lug ar ber-rosta-man, ha degas d'imp an houc'hken, ma c'hellimp beza pareet.

Hag ez eas Tuireann da gavout Lug, hag e rôas ar ber d'ezan.

Hogen pa c'houlennas an houc'hken da barea e vugale Lug a respondas nann d'ezan. Tuireann a zistrôaz daved e vibien, hag a lavaras d'ezo n'en doa ket bet an houc'hken. Neuze e lavaras Brian:

— Va c'has ganit davet Lug, da welout ha rei a rafe an houc'hken d'in-me.

Evel-se e voe graet, hag ez eas Brian da gavout Lug, hag e c'houlennas an houc'hken digantan. Lug a lavaras n'e roje ket: evit holl aour ar bed n'e roje ket, ha gwell a se ma varvje bugale Tuireann en diwez.

Pa glevas Brian kement-se, ez eas d'al lec'h m'edo e vreudeur, hag en em astennas etrezo. Hag ez eas e ene dioutan, hag o eneou diouz e zaou vreur d'an hevelep poent.

Hag e reas Tuireann ar ganenn-man diwar-benn e vugale :

— Enkrezet-holl eo va c'halon,
A baotred yaouank kaer ha taer!
Kadarn, ha trec'h e meur a gad,
O! Perak n'oc'h ket beo c'hoaz!

— Daou zanvez roue war Banba:
Iuchar ha Iucharba..
Brian, kadour mat, trec'h er Chres.
O! Perak n'oc'h ket beo c'hoaz!

— Me eo Tuireann, koz ha dindez,
A-us d'ho pez, kadourien!
Keit ha ma vo listri war vor,
Ne savin na kanenn na son!

Neuze e kouezas Tuireann war gorfou e vugale.
Hag e kimiadas e ene diouz e gorf.
Ha douaret e voent o-fevar d'an hevelep koulz en
hevelep bez.

Tonkadur bugale Tuireann beteg aman.

NOTENNOU

At Cliat. — E saozneg, Dublin.

Banba. — Unan eus anoiou Iwerzon.

Beinn Eadair. — E-kichen At Cliat.

Boinn. — Ano eur stêr. E saozneg, Boyne.

Brug. — Brug na Boinne a veze graet eus eun ti-meur
savet war ribl ar stêr Boinn. Talvezout a rae da
annez d'an hudour meur Aongus.

Connacht. — Unan eus peder rannvro Iwerzon, hini ar
gwalarn.

De Danann. — Ano eur boblad. Deut oa an De Danann
da Iwerzon, war a lavared, eus Inizi Hanternoz ar
Bed. Eur boblad hudourien a oa anezo. Goude beza
trec'het ar Fomorach, e voent trec'het d'o zro en
emgannou bras Tailllean ha Druim Ligean.

Douar Gouestlet. — O tiskouez levezon ar Gristeniez
war danevelleriez Iwerzon.

Fomorach. — Ano eur boblad. Ar Fomorach a oa deut
eus Lochlainn da aloubi Iwerzon. Trec'het e voent
gand an De Danann en emgann Mag Tuiread.

Chadennou evez. — Da gredi eo, chadennou a veze horellat da lakaat an holl da devel ha da selaou. A-wechou aïl e veze horellat eur skourr, warnan ourouleriou arc'hant, pe eur grogen arc'hant, ma skôed outi gand eur walennig arc'hant.

Isbernia. — Pe an Hesperides. O tiskouez levezon hen-vojennou ar Chreisteiz.

Lezenn roue Iwerzon. — N'helled ket laza nag en em ganna e ti roue Iwerzon, na dirazan, na tro-war-dro da Teamair.

Life. — Stêr At Cliat.

Lochlainn. — Skandinavia.

Lug Hirrec'h. — Unan eus pennou bras an De Danann. Graet e veze anezan al Liesvichereg, o veza ma c'hellie ober ne vern pe vicher.

Mag Tulread. — Emgann Mag Tulread eo an emgann bras a c'hoarvezas etre an De Danann hag ar Fomorach. Lug, e penn an De Danann, a drec'has ar Fomorach, gant harp an traezou hud bet degaset d'ezan gant Bugale Tuireann.

Manannan. — Hudour meur an De Danann.

Ogam. — « E derou an oadvez kristen, ec'h ijinas ar Vrezoned eun doare skritur, ar skritur ogamek pe ogmek, a voe implijet adaleg ar c'henta kantved goude H. S. beteg ar seizvet kantved, dreist-holl gand Iwerzoniz evit kanyskrivaduriou war vaen. Lizerennou ar skritur ogamek a zo anezo linennou euen graet, darn a-sounn, darn a-veskell, darn a-dreuz d'al linennou merket gant korn ar mæn. » (Meven Mordiern hag Abhervé, Notennou diwar-benn ar Gelted koz, pennad VI, p. 36).

Teamair. — Kér-benn Iwerzon gwechall, dindan ar rouaned. An dismantrou anezzi, — nebeut a dra, e gwirionez, — a weler hizio c'hoaz. Edo nepell diouz At Cliat, diouz tu ar gwalar.

BREST

Moulerez Straed ar Chastell, 4

1927

